

Dr. ADAM ROSE.

**MIĘDZYNARODOWA
ORGANIZACJA PRACY**

JEJ CELE, BUDOWA I DZIAŁALNOŚĆ.

WARSZAWA, 1923.

2856
9587

Dr. A D E M R O S E

MIĘDZYNARODOWA ORGANIZACJA PRACY
JEJ CELE, BUDOWA I DZIAŁALNOŚĆ

1923.

331.048

Rose
Mis-

2856

Historja międzynarodowego ustawodawstwa społecznego przed i w czasie wojny światowej.

Międzynarodowe ustawodawstwo społeczne jest logicznem następstwem rozrostu ustawodawstwa społecznego poszczególnych państw. Konieczność stworzenia ustawodawstwa społecznego *międzynarodowego* stała się widoczną z chwilą, gdy ustawodawstwo robotnicze państw najważniejszych i najbardziej uprzemysłowionych doszło do pewnego stanu rozkwitu, i gdy dalsza jego rozbudowa na terenie jednych państw stała się niemożliwą wobec braku analogicznych ustaw na terenie innych państw. Ustawy dążące do poprawy warunków bytu i pracy robotników, choćby były najbardziej uzasadnione, nie mogły być wprowadzone, ponieważ państwa rywalizujące ze sobą pod względem wytwórczości na rynkach międzynarodowych nie postępowały równomiernie. Ustawodawstwo społeczne może mianowicie częstokroć wpłynąć na zwiększenie kosztów produkcji. Zjawisko to występuje szczególnie wyraźnie, gdy idzie o ustawy chroniące robotników od nadmiernej lub też od niezdrowej pracy jak np. o zakaz używania do pewnych robót pracy dzieci, chociaż ta praca stale jest tańsza niż praca dorosłych. Państwo rozszerzające w takich warunkach własne ustawodawstwo społeczne naraża się na to, że państwa inne mniej uspołecznione, znajdują się właśnie z tego powodu w ekonomicznie korzystniejszych od niego warunkach produkcji. Ponieważ tego rodzaju stan rzeczy mógłby w przeciągu krótkiego czasu ujemnie wpłynąć na rozwój przemysłu, a zwłaszcza na zdolność wywozową danego państwa, więc względy na konkurencję międzynarodową stale wysuwane są jako najsilniejszy argument przemawiający przeciwko rozbudowie ustawodawstwa społecznego.

Tego rodzaju stan rzeczy sprawił, że już na końcu zeszłego stulecia stała się aktualną sprawa stworzenia międzynarodowego ustawodawstwa społecznego, i że zwłaszcza międzynarodowe Kongresy robotnicze, począwszy od paryskiego kongresu z r. 1889, nad zagadnieniem tem się zastanawiały.

Urzędownie została sprawa międzynarodowego ustawodawstwa społecznego po raz pierwszy poważnie poruszona w r. 1889 przez rząd szwajcarski, a w roku następnym zwołano do Berlina pierwszą międzynarodową konferencję dyplomatyczną, poświęconą sprawom społecznym. Chociaż w konferencji tej reprezentowanych było 13 państw, to praktyczne rezultaty jej były znikome, a ponowne starania podjęte w r. 1896 przez rząd szwajcarski rozbiły się w zupełności.

Zwrotny punkt w historii międzynarodowego ustawodawstwa społecznego stanowi dopiero r. 1900, w którym założony został t. zw. „Międzynarodowy Związek dla ustawowej ochrony robotników“ z siedzibą w Bazylei. Organizacja ta, składająca się już po kilku latach istnienia z 15-u t. zw. „sekcji krajowych“, miała równocześnie na celu zbieranie i ogłaszanie materiałów dotyczących ochrony pracy w poszczególnych państwach, oraz przygotowanie terenu dla międzynarodowego porozumienia w tej sprawie. Wpływom tego Związku należy przedewszystkiem przypisać, że w r. 1905 zwołaną została do Bernu szwajcarskiego międzynarodowa konferencja rzeczoznawców, aby obradować nad kwestją zakazu używania białego fosforu w przemyśle zapalczanym oraz zakazu pracy nocnej kobiet. Konferencja ta przygotowała prace konferencji dyplomatycznej, która odbyła się w następnym roku również w Bernie, i która uchwaliła powyższe przepisy ochronne, stwarzając tem samem pierwsze, na większą miarę zakrojone, międzynarodowe konwencje społeczne.

W latach następnych dalsza rozbudowa międzynarodowego ustawodawstwa społecznego nie miała miejsca, i dopiero w r. 1913 zwołano ponowną konferencję rzeczoznawców do Bernu, aby przygotować konwencje w sprawie zakazu pracy nocnej młodocianych oraz w sprawie ograniczenia czasu pracy kobiet i młodocianych. Rezultaty konferencji tej wypadły korzystnie, i na rok 1914 zwołano konferencję dyplomatyczną dla uchwalenia odpowiednich ostatecznych konwencji, lecz wybuch wojny nie pozwolił na zebranie się tej konferencji. Wreszcie, aby odzwierciedlić w całości stan międzynarodowego ustawodawstwa społecznego przed wojną światową, wspomnieć należy o 14 konwencjach dwustronnych, pomiędzy poszczególnymi państwami, a gwarantujących wzajemność w traktowaniu pracowników, będących obywatelami państwa-kontrahenta.

Podczas wojny światowej rozwój nie tylko międzynarodowego, lecz nawet narodowego ustawodawstwa robotniczego został zupełnie wstrzymany. Tem niemniej powszechnie zdawano sobie sprawę z tego, że, wobec olbrzymich ofiar, ponoszonych przez najszerze masy ludności, sprawa rozbudowy ustawodawstwa społecznego stanie się po wojnie siłą rzeczy aktualną i wymagać będzie daleko idącego uwzględnienia; w miarę przedłużenia się wojny coraz bardziej zaczął się utrwalac pogląd, że traktat pokojowy, normujący sprawy polityczne, nie będzie mógł po wojnie pominac milczeniem zagadnień społecznych.

Po raz pierwszy wypowiedział się wyraźnie w tym sensie zjazd przedstawicieli socjalistów belgijskich, angielskich, francuskich i włoskich, który odbył się w r. 1916 w Leeds. W roku następnym odbyła się w Bernie konferencja przedstawicieli związków zawodowych Niemiec, Austrii, Czech, Węgier, Bułgarii, Danji, Norwegii, Szwecji, Holandji i Szwajcarii, która

powtórzyła żądania, wypowiedziane w Leeds, stwierdzając, że traktat pokojowy winien zagwarantować robotnikom pewne minimum przepisów, chroniących ich przed ujemnymi skutkami konkurencji międzynarodowej. Analogiczne rezolucje powziął również w r. 1917 w Buffalo doroczny kongres amerykańskiego związku robotniczego.

Wkrótce po zawarciu rozejmu, w lutym r. 1919 odbył się w Bernie powtórny zjazd robotniczych związków zawodowych, w którym wzięli udział przedstawiciele najważniejszych państw, i który ustanowił t. zw. minimalny program żądań robotniczych, mających znaleźć uwzględnienie w traktacie pokojowym. Program ten powtórzył żądania zjazdów poprzednich i pragnął stworzyć instytucję, uprawnioną do wydawania powszechnie obowiązujących międzynarodowych ustaw społecznych. W tym samym sensie wypowiedziała się podczas rokowań paryskich delegacja niemiecka.

Ponieważ stworzenie tego rodzaju instytucji naruszałoby prawa suwerenności poszczególnych państw, więc autorzy traktatu wersalskiego nie poszli tak daleko, lecz stworzyli podstawy prawne dla instytucji, nie naruszającej zasad suwerenności państw, lecz niemniej znakomicie nadającej się do przygotowywania, ujednostajnienia i stworzenia międzynarodowego ustawodawstwa społecznego. Instytucją tą jest „Międzynarodowa Organizacja Pracy“, ściśle złączona z Ligą Narodów.

Struktura prawna i skład Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy powołana została do życia na zasadzie XIII części Traktatu Wersalskiego. Część ta Traktatu poprzedzona jest następującymi uwagami wstępnymi, które w ogólnych zarysach przedstawiają cel mającej powstać instytucji:

„Zważywszy, że celem Ligi Narodów jest ustalenie powszechnego pokoju oraz że pokój ten może być zbudowany jedynie na zasadach sprawiedliwości społecznej,

zważywszy, że niektóre warunki pracy sprawiają, że wielka liczba ludzi doznaje niesprawiedliwości, cierpień, nędzy i niedostatku, co rodzi niezadowolenie zagrażające pokojowi i harmonji powszechnej,

zważywszy, że polepszenie powyższych warunków jest rzeczą pilną n. p. jeżeli dotyczy to unormowania godzin pracy, — ustalenia maksymalnej długości dnia roboczego i tygodnia roboczego, — warunków najmu sił roboczych, — walki z bezrobociem, — zagwarantowania zarobku, zapewniającego warunki wystarczającego utrzymania, — ochrony pracowników od chorób a zwłaszcza od chorób zawodowych i nieszczęśliwych wypadków spowodowanych ich pracą, — ochrony pracy dzieci, młodocianych i kobiet, — ubezpieczenia na wypadek starości i niezdolności do pracy, — ochrony interesów pracowników na

wychodźtwie, — uznania zasady wolności zrzeszania się, — organizacji wykształcenia zawodowego i technicznego oraz innych temu podobnych środków,

zważywszy, że nieuwzględnienie przez którykolwiek z narodów istotnie ludzkich warunków pracy stanowi przeszkodę dla wysiłków innych narodów, pragnących polepszenia losu robotników na terenie własnego kraju,

wysokie układające się strony, powodowane uczuciem sprawiedliwości i ludzkości jak również chęcią zapewnienia trwałego pokoju światu, postanowiły co następuje:

zostaje stworzona Stała Organizacja, która ma pracować nad urzeczywistnieniem programu wyłożonego powyżej“.

Organizacja, która powstała na zasadzie XIII części Traktatu Wersalskiego jest integralnie związaną z Ligą Narodów, a głównym celem zjednoczenia tych dwóch instytucji jest wyraźnie zadokumentowanie, że istotny pokój świata nie może mieć miejsca bez równoległego unormowania zagadnień społecznych. Artykuł 387 traktatu postanawia, że Państwa należące do Ligi Narodów stają się temsamem członkami Międzynarodowej Organizacji Pracy, a według art. 392 siedzibą Organizacji Pracy musi być miejscowość będąca siedzibą Ligi. Pozatem związek organizacyjny między temi dwoma instytucjami jest dosyć luźny, gdyż Międzynarodowa Organizacja Pracy posiada bardzo daleko idącą autonomję, jak to wynika z uwag zawartych poniżej. Ważnem jest, że koszty Międzynarodowego biura Pracy pokrywane są z dochodów ogólnych Ligi Narodów, pochodzących ze składek płaconych przez Państwa należące do Ligi.

W r. 1919 przystąpiło do Międzynarodowej Organizacji Pracy 31 państw, które podpisały Traktat Wersalski w charakterze państw „sprzymierzonych i stowarzyszonych“ (wszystkie, prócz Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej), i 13 państw zaproszonych do współdziałania, a neutralnych podczas wojny światowej. W tym samym roku dopuszczono z pełnemi prawami i w drodze wyjątku Niemcy i Austryję, chociaż państwa te dla względów politycznych nie zostały na razie dopuszczone do Ligi Narodów. Wychodzono przytem z założenia, że nieobecność tych dwóch państw, z których zwłaszcza Niemcy posiadają pierwszorzędne znaczenie gospodarcze i społeczne, ujawnie mogłaby się odbić na działalności Międzynarodowej Organizacji Pracy. Ponieważ od r. 1919 szereg państw przystąpił do Ligi Narodów, a tem samem do Międzynarodowej Organizacji Pracy, więc w chwili obecnej 55 państw do niej należy, a mianowicie: Albanja, Argentyna, Austrja, Anglja wraz z dominjami: Afryką Południową, Australją, Kanadą, Indjami i Nową Zelandją, Belgja, Boliwja, Brazylja, Bułgarja, Chili, Chiny, Costa-Rica, Czechosłowacja, Danja, Equator, Estonja, Finlandja, Francja, Grecja, Guatemala, Hiszpanja, Haiti, Holandja, Hediaz, Honduras, Japonja, Kolumbja, Kuba, Liberia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Niemcy,

Nikaragua, Norwegja, Panama, Paragwaj, Peru, Persja, Polska, Portugalja, Rumunia, Salwador, Królestwo Serbów, Chorwatów i Słoweńców, Siam, Szwecja, Szwajcarja, Urugwaj, Węgry, Włochy, i Wenezuela. Należą zatem obecnie do Międzynarodowej Organizacji Pracy wszystkie ważniejsze państwa całego świata z wyjątkiem dwóch: Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Rosji. Nieobecność ich spowodowana jest względami politycznymi. Stany Ameryki Północnej, które nie ratyfikowały Traktatu Wersalskiego, wzbraniają się wstąpić do Ligi Narodów i do Międzynarodowej Organizacji Pracy, aby nie być wciągniętymi w wir ewentualnych konfliktów europejskich. Tem niemniej państwo to, którego były prezydent Wilson w pierwszym rządzie współdziałał przy położeniu fundamentów prawnych pod gmach Ligi Narodów i Międzynarodowej Organizacji Pracy, całym swym jestestwem i organizacją demokratyczną zgadza się na idee reprezentowane i propagowane przez te instytucje. W przeciwstawieniu do tego ustrój państwowy i społeczny, istniejący obecnie w Rosji, zasadniczo sprzeciwia się idei Międzynarodowej Organizacji Pracy która wielokrotnie stała się przedmiotem ataków ze strony komunistycznych przywódców Rosji. Tem niemniej przypuszczać należy, że naród rosyjski później, po zasadniczym unormowaniu się tamtejszych stosunków, będzie mógł korzystać z dzieł dokonanych obecnie przez Międzynarodową Organizację Pracy.

Międzynarodowa Organizacja Pracy winna być bezwzględnie powszechną, aby w całej pełni móc wywiązać się ze swego zadania, i brak dwóch powyższych państw bezsprzecznie ujemnie wpływa na jej działalność. W interesie rozwoju stosunków społecznych trzeba mieć zatem nadzieję, że polityczne przeszkody, które państwa te zdaleka trzymają od Międzynarodowej Organizacji Pracy, jaknajprędzej zostaną usunięte.

Wspomniano wyżej, że w pierwszej fazie dyskusji, dotyczącej utworzenia po wojnie międzynarodowej organizacji dla ustawodawstwa społecznego dążono do stworzenia pewnego rodzaju „międzynarodowego parlamentu pracy“, uprawnionego do uchwalenia ustaw, automatycznie obowiązujących na terenie państw należących do organizacji. Tego rodzaju system nie mógł być zrealizowany. Suwerenność każdego państwa musiała być zachowaną, i cel zamierzony, t. j. równoczesne wprowadzenie reform w zakresie ustawodawstwa robotniczego we wszystkich państwach — osiągniętym być musiał na drodze o wiele bardziej skomplikowanej, lecz nie godzącej w suwerenność państw poszczególnych.

Zanim przejdziemy do omówienia działalności Międzynarodowej Organizacji Pracy, rzucmy okiem na jej strukturę, wynikającą z Traktatu Wersalskiego oraz z jej statutu konstytucyjnego.

Międzynarodowa Organizacja Pracy składa się z dwóch zasadniczych organów: z t. zw. „Międzynarodowych Konferencji

Pracy“, mających się zbierać raz na rok i stanowiących w pewnym stopniu ciało ustawodawcze, oraz z „Międzynarodowego Biura Pracy“, podporządkowanego Radzie Administracyjnej, i stanowiącej poniekąd organ wykonawczy.

Charakterystyczną cechą Międzynarodowych Konferencji Pracy,—cechą, różniącą je zasadniczo od wszelkich przedwojennych konferencji społecznych; jest, że biorą w nich udział z równemi prawami przedstawiciele rządowi oraz przedstawiciele zrzeszeń pracodawców i pracobiorców. Każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy winien zatem na „Międzynarodową Konferencję“ wysyłać 4 przedstawicieli, z których dwóch reprezentuje dany rząd, jeden — związki pracodawców i jeden — związki pracobiorców.

W myśl art. 389 traktatu nominacji przedstawiciele tak pracodawców, jak pracobiorców dokonuje rząd każdego państwa w porozumieniu z najważniejszymi organizacjami, istniejącymi na jego terenie. Przy wszelkich głosowaniach przeprowadzanych wszystkie państwa i wszyscy delegaci mają równe sobie prawa, przyczem delegacje poszczególnych państw bynajmniej nie są obowiązane występować solidarnie, lecz przeciwnie, każdy delegat głosować może osobno, zgodnie z własnem zapatrywaniem. W ten sposób wytworzyć się mogą na konferencji ściśle międzynarodowe grupy bądź to pracodawców bądź robotników, a wreszcie nawet rządowe, a temsamem dana jest gwarancja, że każdy z tych trzech czynników będzie mógł wywrzeć na bieg i decyzje konferencji należyty wpływ.

Głównem zadaniem Międzynarodowych Konferencji Pracy jest uchwalanie albo projektów konwencji międzynarodowych, albo t. zw. „zaleceń“. Różnica między konwencją a zaleceniem polega na tem że projekt konwencji, przyjęty przez konferencję większością $\frac{2}{3}$ głosów musi być przez rząd każdego państwa przedstawiony do ratyfikacji właściwym ciałem ustawodawczym, a więc w zasadzie izbom parlamentarnym i to nie później jak w rok, a w wyjątkowych wypadkach w 18 miesięcy po przyjęciu projektu przez konferencję. Konwencja może być przez ciało ustawodawcze albo przyjęta w dosłownem brzmieniu, albo też odrzucona, a w razie przyjęcia obowiązuje na przeciąg 10 lat. W przeciwstawieniu do tego członkowie organizacji czynią zadość „zaleceniom“ jeżeli wykażą się, że ustawodawstwo narodowe, względnie inne przepisy i zarządzenia wprowadzają na ich terenie w życie zasady, zawarte w zaleceniu. Członkowie mogą zupełnie nie zastosować się do zaleceń, o ile uznają, że nie odpowiadają one zupełnie ich interesom.

Procedura uzależniająca wejścia w życie konwencji i zaleceń od decyzji ciał ustawodawczych zachowuje w całej pełni suwerenne prawa każdego państwa, przyczem twórcy Międzynarodowej Organizacji Pracy liczyli się z tem, że przy demokratycznym ustroju państwa i przy obowiązku przedłożenia

ciałom ustawodawczym projektów konwencji — konwencje te stale będą ratyfikowane, o ile zgodne będą z istotnymi potrzebami danego kraju.

Rada administracyjna, której podporządkowany jest organ wykonawczy Międzynarodowej Organizacji Pracy, t. j. „Międzynarodowe Biuro Pracy“, zbudowana jest poniekąd analogicznie do Międzynarodowych Konferencji Pracy, t. zn., że składa się z przedstawicieli rządowych, pracodawców i pracowników, przyczem w myśl Traktatu Wersalskiego ma się ona składać z 24 członków, a mianowicie: z 12 przedstawicieli rządowych, z 6 przedstawicieli pracodawców i 6 pracowników. Kadencja każdej Rady Administracyjnej obejmuje okres trzyletni. Art. 393 Traktatu Wersalskiego postanawia, że 6 członków Rady Administracyjnej z grupy pracodawców i 6 z grupy pracobiorców wybierają imiennie podczas Międzynarodowych Konferencji Pracy reprezentanci pracodawców, względnie pracobiorców, delegowani na tę konferencję. Z pośród członków rządowych 8 delegują państwa, posiadające „największe znaczenie przemysłowe“; do mianowania pozostałych czterech członków z grupy rządowej upoważnione są państwa wybrane podczas Międzynarodowych Konferencji Pracy przez delegatów rządowych tych państw, które nienależą do 8 państw „najbardziej uprzemysłowionych“. Ewentualny spór co do tego, który z członków posiada „największe znaczenie przemysłowe“ rozstrzygać ma w myśl art. 393 Traktatu Rada Ligi Narodów. W r. 1919 przywilej ten został nadany Niemcom, Belgji, Francji, Anglii, Włochom, Japonii, Szwajcarii oraz Stanom Zjednoczonym Ameryki Północnej, podczas gdy: Hiszpanja, Argentyna, Kanada i Polska otrzymały z wyboru prawo wysłania przedstawicieli rządowych do Rady Administracyjnej. Ponieważ Ameryka Północna nie przystąpiła do Międzynarodowej Organizacji Pracy, więc miejsce wakujące wśród 8 państw najbardziej uprzemysłowionych przyznane zostało prowizorycznie Danji. Miejsca w grupie pracodawców zdobyły: Belgja, Francja, Czechosłowacja, Włochy, Szwajcarja i Anglja, a w grupie pracowników: Anglja, Kanada, Francja, Niemcy, Szwecja i Holandja.

W roku 1922 skończyła się pierwsza kadencja Rady Administracyjnej. Na okres drugiej kadencji zaliczone zostały przez Radę Ligi Narodów do 8 państw „najbardziej uprzemysłowionych“ Indje i Kanada w miejsce Danji i Szwajcarii. Pozostałe cztery miejsca rządowe zdobyły ponownie Polska i Hiszpanja, a poraz pierwszy Chili i Finlandja. W grupie pracodawców Afryka Południowa zastąpiła Szwajcarję, podczas gdy w grupie pracobiorców zmiany nie zostały wprowadzone. Podkreślić trzeba doniosłość faktu, że Polska zdołała sobie zabezpieczyć w r. 1922 po raz drugi w nader trudnych warunkach miejsce, wśród 4 członków rządowych z wyboru, wobec czego stały delegat Rządu Polskiego p. Franciszek Sokal w dalszym ciągu zajmować będzie tę nader ważną dla inte-

resów polskich placówkę. Aby na przyszłość umożliwić współudział w pracach Rady Administracyjnej większej ilości państw IV Konferencja Pracy zaproponowała zmianę Traktatu Wersalskiego w tym sensie, aby nadal Rada Administracyjna składała się z 32 członków, z których 16 reprezentować będzie rząd, 8—pracodawców i 8—pracowników.

Głównem zadaniem Rady Administracyjnej jest wykonywanie ogólnego nadzoru i nadawanie ogólnego kierunku działalności Międzynarodowego Biura Pracy. Niezależnie od tego Rada Administracyjna powołana być może do wykonania innych konkretnych funkcji. Tak np. postanawia art. 312 Traktatu Wersalskiego, że Rada Administracyjna upoważniona jest do mianowania trzech arbitrów do komisji mieszanych mających przeprowadzić podział między państwem niemieckiem a państwami zainteresowanemi funduszków ubezpieczeniowych przeznaczonych na zapewnienie działalności ubezpieczeń społecznych na obszarach odstąpionych w myśl Traktatu Wersalskiego przez państwo niemieckie. Komisja złożona z trzech arbitrów mianowanych przez Radę oraz z przedstawicieli Rządu polskiego i niemieckiego przeprowadziła istotnie odpowiedni podział funduszków ubezpieczeniowych między Polską a Niemcami. Podobnie Konwencja Górno-Sląska (art. 586) zawarta między państwem polskiem a niemieckiem w r. 1922 upoważniła Radę Administracyjną do zamianowania przewodniczącego i dwóch ławników „Komitetu Opiniodawczego Pracy“ działającego przy Górnośląskiej Komisji Mieszanej. Rada Administracyjna skorzystała z tego prawa w r. 1922 i zamianowała przewodniczącym Komitetu dyrektora Międzynarodowego Biura Pracy P. A. Thomas.

Zadania Międzynarodowego Biura Pracy są dwojakiego rodzaju: Z jednej strony jest to instytucja, na której spoczywa obowiązek przygotowania materiałów dla Międzynarodowych Konferencji Pracy i czuwanie nad tem aby państwa, należące do Międzynarodowej Organizacji Pracy traktowały uchwalone projekty konwencji oraz zalecenia zgodnie z przepisami statutu Konstytucyjnego Międzynarodowej Organizacji Pracy. Z drugiej strony Biuro powołane jest do zbierania, opracowywania i publikowania wszelkiego rodzaju informacji dotyczących zagadnień społecznych a zwłaszcza warunków pracy w poszczególnych państwach.

Organizacja i działalność Międzynarodowego Biura Pracy.

Międzynarodowe Biuro Pracy powołane zostało do życia w roku 1919. Dyrektorem mianowany został p. Albert Thomas, znany polityk i parlamentarzysta francuski i minister zbrojeń podczas wojny światowej; wice-dyrektorem zamianowano p. H. Butlera członka angielskiego ministerjum pracy; który podczas konferencji paryskiej pełnił funkcje wicesekretarza komisji, opracowującej wyżej wspomnianą 13 część

Traktatu Wersalskiego. Pierwszą siedzibą Biura był Londyn, lecz w r. 1920 przeniesiono je do Genewy, gdzie skoncentrowane zostały wszystkie biura Ligi Narodów. Po kilkakrotnych reorganizacjach, spowodowanych stałym wzrostem zakresu prac Biura, wewnętrzna struktura jego przedstawia się od roku 1922 jak następuje: Poza wydziałem Prezydyjnym, stanowiącym poniekąd przyboczny sekretariat Dyrektora i szeregiem t. zw. wydziałów centralnych (wydział rachunkowości, wydział służbowy, wydział tłumaczeń i t. p.) cała instytucja składa się z trzech zasadniczych działów, a mianowicie: z departamentu dyplomatycznego (Division Diplomatique)—departamentu naukowego (Division des recherches) i departamentu informacyjnego (Division des renseignements et des relations). Departament dyplomatyczny utrzymuje związki oficjalne z poszczególnymi rządami, należącymi do Międzynarodowej Organizacji Pracy, oraz przygotowuje bezpośrednio zebrania Międzynarodowych Konferencji Pracy i posiedzenia Rady Administracyjnej. Departament ten czuwa pozatem nad wykonaniem „konwencji“ i „zaleceń“ na terenie poszczególnych państw, i udziela wyjaśnień w powyższym zakresie. Departamentowi podporządkowane są wreszcie dwa wydziały poświęcone zagadnieniom specjalnym, lecz mające ważne znaczenie polityczne, a mianowicie: wydział dla spraw emigracji i wydział dla spraw inwalidów wojennych.

Zadanie Departamentu Naukowego polega na przeprowadzaniu badań z zakresu spraw społecznych i ogłaszania prac przeprowadzonych. Departament ten składa się z szeregu wydziałów, poświęconych specjalnym zagadnieniom, a zatem z wydziałów ustawodawstwa społecznego, statystycznego,—rolnego,—przemysłowego,—bezrobocia,—hygieny społecznej,—bezpieczeństwa pracy,—spraw rosyjskich,—badań ogólnych oraz z wydziału wydawniczego. Powyższy spis dowodzi, że specjalizacja przeprowadzona w łonie departamentu jest bardzo daleko posunięta, co daje dostateczną gwarancję należytego traktowania całokształtu spraw społecznych. W poszczególnych działach pracują wybitni specjaliści, rekrutujący się z dużej ilości państw i posiadający wszelkie środki po temu, aby ogłaszać studia kompletne i obiektywne.

Departament „informacyjny“ ma podwójny zakres pracy: z jednej strony ułatwia on departamentowi naukowemu otrzymywanie wszelkich potrzebnych materiałów i źródeł, z drugiej strony dostarcza bieżących i konkretnych informacji o sprawach społecznych na żądanie instytucji rządowych albo społecznych, a nawet jednostek prywatnych. Wśród wydziałów departamentu informacyjnego wymienić trzeba na pierwszym miejscu tak zw. „Wydział ogólny“. Wydział ten przegląda prasę z całego świata oraz zbiera i klasyfikuje wszelkie wiadomości, notatki i t. p. ważne dla prac Biura. Pozatem posiada on specjalnych t. zw. „narodowych“ referentów dla ogromnej większości państw, wchodzących w skład Między-

narodowej Organizacji Pracy. Referenci ci pochodzący zazwyczaj z państwa, które im jest powierzzone, zobowiązani są do stałego śledzenia przejawów życia społecznego i gospodarczego na terenie danego państwa, oraz do udzielania informacji na życzenie bądź innych wydziałów Biura, bądź też na zapytania, pochodzące zzewnątrz. Dwa osobne wydziały, przydzielone do departamentu informacyjnego utrzymują stały kontakt z międzynarodowymi organizacjami zawodowemi oraz z centralami organizacji pracowników i pracodawców poszczególnych państw. Departamentowi temu podporządkowane są pozatem dwa wydziały, powołane do zbierania i publikowania informacji w ściśle określonych zakresach, a mianowicie: „Wydział spraw spółdzielczych“ i „Wydział pracy w żeglarstwie“. Wspomnieć wreszcie trzeba, że dla ułatwienia związku z najważniejszymi państwami Biuro otworzyło pod tytułem „Biuro korespondencyjnych“ formalne ekspozytury swoje w Paryżu, Berlinie, Londynie, Nowym Jorku i Rzymie. Ekspozytury te powołane są w celu bezpośredniego i natychmiastowego informowania Biura o zdarzeniach ekonomicznych danego państwa oraz w celu zaznajamiania opinii publicznej z działalnością Biura. Podobny zakres pracy mają Przedstawicielstwa Biura, utworzone w r. 1922 w Madrycie, a od stycznia 1923 w Warszawie.

Międzynarodowe Biuro Pracy liczy obecnie około 400 urzędników reprezentujących 29 narodowości. Współpracownicy Biura rekrutowani są na zasadzie nader trudnych egzaminów konkursowych, co znakomicie przyczynia się do zapewnienia pracom Biura wysokiego poziomu naukowego. Do osiągnięcia tego samego celu służą metody pracy, zaprowadzone w Biurze, a dążące do możliwie dokładnego i kompletnego zbierania źródeł i materiałów. Bardzo znaczna część tych źródeł znajduje się w chwili obecnej już na miejscu w Genewie w bibliotece Biura, w archiwum wycinków oraz w materiałach referentów „narodowych“. Biblioteka Biura liczy około 120000 tomów, a temsamem jest jedną z najcenniejszych bibliotek społecznych świata. Biblioteka ta powstała z dawnej biblioteki Bazylejskiego Instytutu Międzynarodowego Ustawodawstwa Społecznego, o którym wyżej była mowa. Po za publikacjami i książkami, których dziennie przybywa około 50, Biuro otrzymuje regularnie 230 pism codziennych i 1400 publikacji periodycznych.

O ile materiały nie znajdują się na miejscu i nie dadzą się uzyskać w drodze zwykłej korespondencji, a przedmiot będący w opracowaniu posiada dostateczne znaczenie, to Biuro posługuje się ponadto systemem ankiet piśmiennych czyli kwestjonariuszy, rozsyłanych do rządów oraz najważniejszych instytucji społecznych poszczególnych państw. Tego rodzaju ankiety przeprowadzone zostały dla szeregu ważnych zagadnień, jak np. w celu zebrania informacji o stosowaniu systemu 3 zmian robotników w przemyśle metalowym, o organi-

zacji inspekcji lekarskiej pracowników i t. p. Niezależnie od ankiet piśmiennych przeprowadza Biuro również ankiety na miejscu, delegując swych urzędników dla zaznajomienia się z ogólnymi lub specjalnymi zagadnieniami społecznymi poszczególnych państw. Warto wspomnieć osobno o trzech ankietach, przeprowadzonych ze szczególnie wielkim nakładem pracy i kosztów, a dotyczących warunków pracy w Rosji Sowieckiej¹⁾, sprawy bezrobocia a wreszcie zagadnienia produkcji po wojnie. Rezultaty ostatnich dwóch ankiet opublikowane będą niebawem i przyczynią się znacznie do zbadania tych największych po wojnie problemów gospodarczo - społecznych.

Ostatnim środkiem, którym Biuro posługuje się aby z możliwie wielką dokładnością badać problemy szczególnie wielkiej doniosłości są t. zw. „komisje“, składające się z wybitnych specjalistów całego świata. Wśród komisji tych wymienić trzeba na pierwszym miejscu stałą „komisję emigracyjną“, powołaną do życia już podczas konferencji Waszyngtońskiej w r. 1919. Komisja ta powzięła w sierpniu 1921 29 rezolucji, obejmujących w swym całokształcie program międzynarodowego uregulowania zagadnień emigracyjnych; „Komisja dla spraw higieny przemysłowej“ posiada charakter raczej naukowy i jest organem doradczym dla prac Biura, przeprowadzanych w tej dziedzinie. „Komisja rzeczoznawców dla spraw związanych z ubezpieczeniami społecznymi“ posiada podobny charakter. Na szczególne podkreślenie zasługuje w okresie powojennym „komisja dla spraw inwalidów wojennych“; komisja ta zebrała się poraz pierwszy w r. 1922 i składała się z przedstawicieli rządowych, zajmujących się kwestją inwalidów oraz z delegatów organizacji inwalidzkich, istniejących w poszczególnych państwach. Komisja ta poddała dyskusji szereg zagadnień i środków, dotyczących ułatwienia pracy i zabezpieczenia bytu inwalidów wojennych. Wreszcie wymienić trzeba Komisję dla spraw rolnych, złożoną z przedstawicieli Międzynarodowego Biura Pracy i Międzynarodowego Instytutu Rolniczego w Rzymie i mającą zabezpieczyć współpracę tych dwóch instytucji we wszelkich sprawach dotyczących zagadnień pracy w rolnictwie.

Materiały zbierane i opracowywane przez Między narodowe Biuro Pracy komunikowane są na żądanie bezpośrednio zainteresowanym czynnikom oraz publikowane są w szeregu periodycznych wydawnictw Biura. Wśród tych ostatnich najważniejsze są:

1) „Biuletyn Urzędowy“ ogłaszany w językach: francuskim, niemieckim i angielskim i zawierający wszelkie sprawy, dotyczące działalności urzędowej Biura, stanu ratyfikacji konwencji i t. p.

¹⁾ Skutkiem sprzeciwu Rządu Sowieków ankietą ta nie mogła być przeprowadzoną na miejscu w Rosji. Niemniej utworzono w łonie Biura osobny Wydział dla spraw rosyjskich, który bada warunki pracy w Rosji i zbiera materiały dotyczące tego zagadnienia. W r. 1921 Wydział ten wydał obszerne studjum p. t. „Warunki pracy w Rosji Sowieckiej“ zawierające nader ciekawe dane w tym względzie

2) Tygodnik „Informacje Społeczne“ wydawany po angielsku i francusku. Publikacja ta zawiera ważniejsze bieżące informacje dotyczące życia społecznego, zgrupowane według przedmiotów i państw. Są to zatem wyciągi z prasy, informacje dostarczone bezpośrednio przez korespondentów zagranicznych Biura i t. p.

3) „Serja Ustawodawcza“ wydawana po francusku, po niemiecku i po angielsku; w serji tej drukowane są w dosłownym brzmieniu wszelkie najważniejsze ustawy społeczne państw, należących do Międzynarodowej Organizacji Pracy.

4) Miesięcznik „Międzynarodowy Przegląd Pracy“, zawierający naukowe artykuły, opracowane częściowo przez specjalistów różnych państw a przede wszystkim przez departament naukowy Biura. Redakcja stara się o to, aby artykuły te obejmowały możliwie całość spraw społecznych. Rubryki stałe, zamieszczone w tej publikacji dają: przegląd stanu produkcji i stanu bezrobocia w poszczególnych państwach, przegląd współdzielczy, międzynarodowy przegląd bibliograficzny i t. p.

5) „Międzynarodowy Rocznik Pracy“ który wymienia według państw nazwy, adresy, liczbę członków, organy oficjalne i t. p. urzędów zajmujących się pracami społecznymi, związków zawodowych pracodawców i pracowników — wreszcie najważniejszych instytucji spółdzielczych.

6) Nieperjodyczne publikacje książkowe i broszury, będące zazwyczaj wynikiem studjów specjalnych Biura i przekraczające swemi rozmiarami ramy artykułów, ogłaszanych w publikacjach perjodycznych.

Fakt, że zapytania czynników tak oficjalnych jak prywatnych, napływające do Międzynarodowego Biura Pracy, a dotyczące wszelkich działów kwestji społecznych stają się z dnia na dzień liczniejsze, że publikacje Biura znajdują zbyt coraz większy, a zwłaszcza że przy pracach ustawodawczych różnych państw źródła i materiały zebrane przez Biuro coraz częściej są używane, uprawnia do stwierdzenia, że Biuro w należyty sposób wywiązuje się z nałożonego nań obowiązku informowania o sprawach społecznych wogóle, a o rozwoju ustawodawstwa społecznego w szczególności.

Dotychczasowa działalność Międzynarodowych Konferencji Pracy.

Trzynasta część Traktatu Wersalskiego zawiera, poza dokładnem określeniem struktury Międzynarodowej Organizacji Pracy, również streszczenie tych zasad, na których zbudowana ma być, w myśl twórców Traktatu Wersalskiego „sprawiedliwość społeczna“.

Oдноśny artykuł (427) Traktatu Wersalskiego brzmi w dosłownem tłumaczeniu: „Wysokie układające się strony uznają c, że dobrebył fizyczny, moralny i umysłowy pracowników zarobkujących jest rzeczą pierwszorzędną wagi z punktu widzenia międzynarodowego, postanowiły dla osiągnięcia tego

podniosłego celu stworzyć stałą organizację, przewidzianą w dziale 1-y (13 części Traktatu Wersalskiego) i przyłączoną do organizacji Ligi Narodów.

Uznają one, że różnice obyczajów, warunków ekonomicznych i tradycji przemysłowych czynią trudnem do osiągnięcia natychmiastowe i zupełne ujednostanienie warunków pracy. W przeświadczeniu jednakże, że praca nie powinna stanowić zwykłego przedmiotu handlu, sądzą, że istnieją metody i zasady reglamentacji warunków pracy, które wszystkie ugrupowania (communautés) przemysłowe winny zastosować, o ile tylko pozwolą na to indywidualne warunki, w jakich się one znajdują.

Z pomiędzy tych metod i zasad wysokie układające się strony uważają za szczególnie ważne i pilne:

1) powyżej wygłoszoną zasadę kierowniczą, że praca nie powinna być traktowana jako zwykły towar lub przedmiot handlu;

2) wolność zrzeszenia się zarówno pracodawców, jak pracobiorców dla celów przez prawo nie wzbronionych;

3) płacenie pracownikom zarobku, zapewniającego im poziom życia, wystarczający według pojęć, panujących w danym kraju i w danym czasie;

4) przyjęcie osmiogodzinnego dnia lub 48-godzinnego tygodnia roboczego jako cel dla osiągnięcia wszędzie tam, gdzie nie został on jeszcze osiągnięty;

5) stosowania wycoczynku tygodniowego conajmniej 24-godzinnego, który powinien przypadać na dzień niedzielny, o ile to tylko jest możliwe;

6) zniesienie pracy dzieci i zobowiązanie się do wprowadzenia w stosunku do pracy młodocianych płci obojga tego rodzaju ograniczeń, któreby im pozwalały na dalsze kształcenie się oraz zapewniały należyty rozwój fizyczny;

7) zasadę jednakowej płacy bez względu na płeć za pracę jednakowej wartości;

8) przepisy wydane w każdym kraju w przedmiocie pracy, powinny zapewnić wszystkim pracownikom prawnie w kraju przebywającym sprawiedliwe warunki pracy (un traitement equitable);

9) każde państwo powinno zorganizować służbę inspekcyjną, w której skład wejdą także kobiety, a której zadaniem będzie pilnowanie ścisłego przestrzegania praw i regulaminów, dotyczących opieki nad robotnikami.

Nie twierdząc, że zasady i metody powyższe są wystarczające albo ostateczne, wysokie układające się strony są zdania, iż nadają się całkowicie aby służyć jako wytyczne dla polityki Ligi Narodów, oraz że, jeżeli zostaną przez dobrze dobrany zespół inspektorów utrzymane w praktyce w całości, to rozciągną trwałe dobrodziejstwa na pracowników zarobkujących całego świata“.

Z tłumaczenia powyższego wynika, że Traktat Wersalski określa względnie dokładnie w jakim kierunku iść winien

rozwój międzynarodowego ustawodawstwa społecznego. Kierunek ten zaznaczony jest jeszcze konkretniej w załączniku, dołączonym do I działu 13 części Traktatu, zawierającym porządek dzienny pierwszej Międzynarodowej Konferencji, która miała miejsce w r. 1919 w Waszyngtonie.

I. Międzynarodowa Konferencja Pracy.

Pierwsza Międzynarodowa Konferencja Pracy odbyła się w Waszyngtonie między 29 października a 29 listopada 1919 r. Prace jej były utrudnione z powodów politycznych. Waszyngton wyznaczony został pod wpływem Wilsona w Traktacie Wersalskim jako miejsce zebrania I. Międzynarodowej Konferencji Pracy. Po zawarciu pokoju rozpoczął się jednak w St. Zjednoczonych silny ruch przeciw ratyfikacji Traktatu Wersalskiego i przeciw przynależności tego państwa do Ligi Narodów. Fakt ten musiał wpłynąć ujemnie na prace konferencji, zebranej w Waszyngtonie. Po zatem nie była jeszcze zdecydowaną sprawą przynależności Niemiec i Austrii do Organizacji Pracy, a gdy konferencja sama rozstrzygnęła tę sprawę w sensie pozytywnym i gdy państwa te zostały zaproszone do wysłania swych delegatów, przyjazd tychże ze względów technicznych nie mógł nastąpić. Mimo te trudności uważać trzeba konferencję Waszyngtońską za ważny krok naprzód poczyniony na drodze do międzynarodowego uregulowania stosunków społecznych. Na konferencji Waszyngtońskiej uchwalono ogółem 6 projektów konwencji i 6 zaleceń wśród których na pierwszym miejscu wymienić trzeba projekt konwencji, mającej ograniczyć dzień pracy w przemyśle do 8 godzin, a tydzień pracy do 48 godzin. Znaczenie tego projektu nie zmniejsza się przez to, że w szeregu najważniejszych państw przemysłowych 8-godzinny dzień pracy ustanowiony został poprzednio, bądź to w drodze ustawodawstwa krajowego bądź też na zasadzie bezpośredniego porozumienia między organizacjami pracowników i pracodawców. Nadanie tej sprawie formy konwencji międzynarodowej, obowiązującej w każdym państwie ratyfikującym ją na przeciąg 10 lat, niezależnie tę zdobycz klasy robotniczej od wszelkich przejściowych wpływów politycznych i kryzysów gospodarczych a tem samem ma znaczenie nawet tam, gdzie ustawodawstwo krajowe ubiegło ustawodawstwo międzynarodowe.

Projekt konwencji zawiera następujące przepisy: we wszelkich zakładach przemysłowych tak publicznych jak prywatnych, z wyjątkiem tych, w których zatrudnieni są jedynie członkowie tej samej rodziny, długość trwania pracy nie może przewyższać 8 godzin na dobę i 48 godzin na tydzień. Wyjątki od tej zasady stosowane być mogą tylko w ściśle określonych wypadkach. Nie podlega zatem reglamentacji praca osób, zajmujących w przedsiębiorstwie stanowiska nadzorcze lub kierownicze. Czas pracy przedłużony być może

ponad 8 godzin, lecz najwyżej do 9 godzin w pewnych dniach tygodnia, o ile w odpowiedniej ilości pozostałych dni praca jest odpowiednio krótsza i o ile organizacje zawodowe zawrą tego rodzaju układ; długość ogólna czasu pracy w tygodniu nie może jednakże w takich przypadkach przekraczać 48 godzin: długość dnia pracy może być natomiast istotnie przedłużona w razie grożącego niebezpieczeństwa, lub też w razie istnienia t. zw. „siły wyższej“. W wyjątkowych wypadkach czas pracy ustalony być może na okres dłuższy niż tydzień z tem jednak, że przeciętna długość pracy podczas całego okresu nie będzie dłuższa niż 48 godzin tygodniowo. Tego rodzaju stan rzeczy może istnieć jednak tylko o ile zawarte zostaną odpowiednie umowy między związkami pracodawców i pracobiorców i o ile rząd umowy takie zatwierdzi. Przedłużenie dnia roboczego ponad 8 godzin, w zasadzie wykluczone, dopuszczalne jest w wyjątkowych zupełnie wypadkach, które winny być z góry przewidziane w regulaminach władz publicznych i tylko jeżeli t. zw. „nadgodziny“ płatne będą co najmniej 25% wyżej niż normalne godziny pracy. Częściowe wyjątki od zasad konwencji ustanowione są ponadto dla kilku państw, których organizacja przemysłowa i warunki produkcji wyjątków tych stale lub przejściowo wymagają; projekt konwencji wymienia pod tym względem Grecję, Rumunię, Japonię, Indje, Chiny, Persję i Sjam. Konwencja zatracza wszędzie moc obowiązującą w razie wojny lub w razie grożącego niebezpieczeństwa narodowego, a zawieszenie mocy obowiązującej konwencji nastąpić może w takich wypadkach na zasadzie rozporządzenia rządowego.

Na porządku dziennym Konferencji Waszyngtońskiej znalazła się na drugim miejscu sprawa środków walki z bezrobociem. Problem ten stale należał do najcięższych problemów społecznych, a w okresie dezorganizacji międzynarodowego życia gospodarczego po wojnie przybrał, zwłaszcza w państwach o zdrowej walucie, rozmiary wprost katastrofalne.

W sprawie bezrobocia Konferencja Waszyngtońska uchwaliła jeden projekt konwencji i jedno zalecenie. W myśl projektu konwencji każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, ratyfikujący ją winien komunikować Międzynarodowemu Biuru Pracy co najmniej co trzy miesiące wszelkie dane statystyczne i inne dotyczące bezrobocia, a zwłaszcza wszelkie wiadomości o środkach zastosowanych lub mających być zastosowanymi w walce z bezrobociem. Projekt przewiduje poza tem, że każde państwo ratyfikujące konwencję, winno ustanowić system bezpłatnych publicznych biur pośrednictwa pracy, pozostających pod kontrolą władz centralnych, przy których winny być stworzone komitety doradcze, złożone z przedstawicieli pracodawców i pracobiorców. Ostatni przepis projektu konwencji przewiduje, że członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, który wprowadza na własnym terenie system

ubezpieczenia od bezrobocia, i który zatrudnia robotników przynależnych do innego państwa winien dążyć — za pomocą bezpośredniego porozumienia się z państwem zainteresowanym do umożliwienia takim robotnikom obcym utrzymywanie tych samych sum ubezpieczeniowych, które pobierają jego własni pracownicy.

„Zalecenie“, dotyczące bezrobocia, dąży do tego, aby każdy z członków Międzynarodowej Organizacji Pracy przedsięwziął środki w celu uniemożliwienia powstawania nowych płatnych biur pośrednictwa pracy lub przedsiębiorstw handlowych o tym charakterze. Działalność biur już istniejących winna być uzależniona od specjalnych koncesji, wydawanych przez rząd. To samo „zalecenie“ zawiera w dalszym ciągu przepis, dążący do tego, aby zbiorowe rekrutowanie pracowników w jednym kraju w celu zatrudnienia ich w innym, dozwolone było jedynie po bezpośrednim porozumieniu się krajów zainteresowanych i po wysłuchaniu opinii pracowników i pracodawców. Punkt ten ma specjalną doniosłość dla Polski, zważywszy, że liczba robotników, emigrujących z Polski zagranicę, jest wciąż jeszcze bardzo poważna.

Zalecenie wskazuje również na doniosłość dwóch środków walki ze skutkami bezrobocia, a mianowicie na system ubezpieczeń od bezrobocia oraz na organizację robót publicznych w czasie bezrobocia.

Z punktu widzenia polskiego na podkreślenie zasługuje również zalecenie, dotyczące wzajemności w traktowaniu robotników obcokrajowych. Zalecenie to pragnie, aby każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy zabezpieczał — na podstawie wzajemności i na warunkach ustalonych bezpośrednio między krajami zainteresowanymi — robotnikom obcokrajowym, zatrudnionym na jego terytorjum oraz ich rodzicom wszelkie korzyści, wynikające z krajowego ustawodawstwa społecznego, a zwłaszcza z ustaw dotyczących ochrony pracy i wolności zrzeszenia się.

Projekt konwencji, dotyczącej zatrudnienia kobiet przed i po porodzie, sankcjonuje również zasadę, o którą klasa robotnicza walczyła przez dziesiątki lat. Projekt ten przewiduje że w zakładach przemysłowych lub handlowych, z wyjątkiem zakładów, gdzie zajęci są tylko członkowie tej samej rodziny, kobiety nie będą mogły być zatrudnione w okresie 6-cio tygodniowym po połogu. Poza tem kobieta będzie miała prawo do porzucania na zasadzie świadectwa lekarskiego pracy na 6 tygodni przed porodem, o ile przedstawi świadectwo stwierdzające, iż poród nastąpi przypuszczalnie w tym okresie. Projekt konwencji głosi ponadto, że pracownicy przysługują przez okres jej nieobecności, będącej w związku z porodem, prawo do zapomogi, wystarczającej dla utrzymania jej i jej dziecka w warunkach, zgodnych z postulatami higieny. Zapomogi powyższe, których wysokość określić ma w każdym kraju kompetentna władza, płacone być mają z góry z funduszków

ubezpieczeniowych. W myśl projektu konwencji mają kobiety ponadto korzystać z bezpłatnej pomocy lekarskiej i akuseryjnej, a kobietom, karmiącym swe dzieci, po ponownem podjęciu pracy, ma przysługiwać prawo do dwóch przerw półgodzinnych w pracy na dzień, umożliwiających im karmienie.

Ważne znaczenie dla kobiet ma również konwencja, normująca warunki ich pracy nocnej. Projekt mówi, że wyraz „noc“ oznaczać ma w konwencji conajmniej 11 godzin kolejnych i obejmujących godziny między 10-ą wiecz., a 5-ą rano. Kobiety, pracujące w zakładach przemysłowych, nie będą mogły być zatrudnione w nocy z wyjątkiem tych zakładów, w których pracują jedynie członkowie tej samej rodziny. Wyjątki dozwolone są jedynie, gdy zachodzi wypadek t. zw. siły wyższej lub też gdy idzie o surowce lub półfabrykaty, będące w robocie, (a ulegające bardzo szybkiemu zepsuciu), o ile to jest konieczne dla uchronienia tych materiałów od nieuniknionego zniszczenia. Nie mówiąc o lokalnych wyjątkach, ustanowionych dla Indji i Siamu, wyjątki od powyższej zasady przewidziane są dla tych zakładów przemysłowych, w których praca jest sezonowa; w żadnym jednak razie spoczynek nocny kobiet nie będzie mógł być zredukowany poniżej 10-ciu godzin i częściej niż podczas 60 ciu dni w roku.

Konferencja Waszyngtońska uchwaliła w dalszym ciągu „zalecenie“ w sprawie walki z „wąglikiem“, pragnące wprowadzić dezynfekcję wełny podejrzanej w krajach pochodzenia wełny, a gdyby to okazało się niemożliwem, w porcie wyładowania.

Walkę z zatruciem kobiet i dzieci cynkiem i ołowiem podejmuje dalsze zalecenie, zakazujące zatrudniać kobiety i młodocianych poniżej lat 18-ciu przy pracach, związanych z fabrykacją cynku i ołowiu. Zalecenie to stanowi poza tem, że przy pracach, przy których używane są sole ołowiu, zatrudnianie kobiet i młodocianych dozwolone ma być jedynie, o ile zachowane będą specjalne przepisy ochronne, jak np. specjalne instalacje wentylacyjne, perjodyczne badania lekarskie i t. p.

Osobne zalecenie uchwaliła Konferencja w sprawie utworzenia publicznej służby higieny, która obok inspekcji pracy winna czuwać nad ochroną zdrowia pracowników i pozostawać w stałym kontakcie z Międzynarodowym Biurem Pracy

Pracy dzieci poświęciła Konferencja Waszyngtońska dwa projekty konwencji: pierwszy z nich postanawia, że dzieci niżej lat 14-u nie mogą być zatrudnione w zakładach przemysłowych, chyba że chodzi o przedsiębiorstwa, w których pracują tylko członkowie tej samej rodziny. Wyjątki przewidziane są w stosunku do szkół zawodowych, o ile szkoły takie nadzorowane są przez władze publiczne; wyjątki lokalne przewidziane są poza tem dla Japonji i dla Indji.

Drugi projekt zabrania pracy nocnej dzieci poniżej lat 18-u w zakładach przemysłowych. Noc oznacza i tutaj okres

conajmniej 11-godzinny, a obejmujący godziny między 10 a wieczorem a 5-ą rano. Przepis ten nie stosuje się do dzieci powyżej lat 16 zatrudnionych w tych gałęziach przemysłu, gdzie konieczność utrzymania ciągłości pracy tego rodzaju przepis czyni niemożliwym (np. huty żelazne, szklarnie, papiernie).

Konferencja Waszyngtońska zwróciła się wreszcie do wszystkich członków Międzynarodowej Organizacji Pracy z zaleceniem, aby przystąpili, o ile tego jeszcze nie uczynili, do międzynarodowej konwencji berneńskiej z r. 1906, zabraniającej używanie białego (żółtego) fosforu w przemyśle zapalczanym.

II-a Międzynarodowa Konferencja Pracy.

Druga Międzynarodowa Konferencja Pracy odbyła się w czerwcu 1920 r. w Genewie. Konferencja ta poświęcona była jedynie zagadnieniom pracy w żeglarskim, i posiada tem samem bardziej specjalne znaczenie.

Wprowadzenie zasady ośmiogodzinnego dnia roboczego do pracy na statkach zdecydowane zostało w zasadzie w Waszyngtonie, lecz dokładne opracowanie tej sprawy odłożone zostało do późniejszej konferencji. Kwestja ta dyskutowana była bardzo gruntownie na Konferencji genueńskiej, na której projekt konwencji odnośnej otrzymał przy ostatecznem głosowaniu o jeden głos mniej, niż potrzeba było dla uzyskania wymaganej większości $\frac{2}{3}$ głosów.

W sprawie ośmiogodzinnego dnia pracy powzięte zostały zatem jedynie dwa „zalecenia“. Pierwsze z nich dotyczy „przemysłu rybnego“ (l'industrie de la pêche). Zalecenie to zwraca się do wszystkich członków Międzynarodowej Organizacji Pracy z wezwaniem do zasięgnięcia opinii zainteresowanych związków zawodowych pracodawców i pracobiorców, i do ograniczenia w drodze krajowego ustawodawstwa czasu pracy pracowników zatrudnionych w przemyśle rybnym w sensie ośmiogodzinnego dnia i 48-godzinnego tygodnia pracy przy uwzględnieniu indywidualnych warunków pracy tego przemysłu.

Drugie zalecenie dotyczy wprowadzenia reglamentacji czasu pracy w żeglarskim wewnętrznym krajowym. I to zalecenie ma na celu wpłynąć na członków Międzynarodowej Organizacji Pracy, aby wprowadzili reglamentację czasu pracy opartą na zasadzie 48-godzinnego tygodnia pracy z uwzględnieniem wyjątkowych warunków klimatycznych i innych, istniejących w każdym kraju.

Ważne znaczenie dla marynarzy ma trzecie zalecenie, dążące do utworzenia krajowych statutów pracy dla marynarzy. Celem tego rodzaju kodeksów pracy byłoby skodyfikowanie wszelkich praw i obowiązków marynarzy, przewidzianych w poszczególnych państwach i ułatwienie tem sa-

mem marynarzom zagranicznym, przyjmującym służbę w innym państwie, zorientowanie się w prawach im przysługujących.

Ustaleniem minimalnej granicy wieku dla dopuszczania dzieci do pracy w żeglarskim zajmuje się następny projekt konwencji. W myśl tego projektu dzieci poniżej lat 14-u nie mogą być zatrudniane na statkach żadnego typu z wyjątkiem t. zw. statków szkolnych, poddanych kontroli władz publicznych.

Konferencja Genuńska poświęciła jedno zalecenie i jeden projekt konwencji w sprawie ochrony marynarzy przed skutkami bezrobocia. Zalecenie głosi, że każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy winien wprowadzić system zabezpieczenia marynarzy przeciwko klęsce bezrobocia, a projekt konwencji zajmuje się odszkodowaniem, które należy wypłacić marynarzom w razie bezrobocia, spowodowanego rozbitiem się statku. Odszkodowanie takie ma, w myśl projektu konwencji odpowiadać co najmniej wysokości dwumiesięcznego zarobku, przewidzianego kontraktem pracy dla każdego marynarza, zatrudnionego na statku rozbitym.

Formę konwencji nadano również projektowi, mającemu unormować warunki pośrednictwa pracy powinno, być zasadniczo bezpłatne i wszelkie pośrednictwo prowadzone zarobkowo powinno być zakazane. Przejściowe utrzymanie istniejących zarobkowych biur pośrednictwa pracy dopuszczalne jest tylko wówczas, o ile działalność ich poddana jest kontroli państwa.

III. Międzynarodowa Konferencja Pracy.

W myśl życzenia, wyrażonego jeszcze przez Konferencję Waszyngtońską, III-ą Międzynarodową Konferencję Pracy poświęcono przeważnie zagadnieniom, związanym z pracą w rolnictwie. Wstawienie tych spraw na porządek dzienny obrad III Konferencji Pracy spotkało się z bardzo ostrym protestem u rządu francuskiego i szwajcarskiego i z nadzwyczajnie silną opozycją i polemiką prowadzoną przez część prasy nieomal każdego państwa. Twierdzono, że Międzynarodowa Organizacja Pracy w żadnym razie nie może być kompetentną do zajmowania się sprawami rolniczymi, ponieważ Traktat Wersalski mówi jedynie o „przemysle“ (industrie), które to pojęcie nie miało rzekomo obejmować rolnictwa. W myśli powyższego przedstawiciela rządu francuskiego zażądali po otwarciu III Międzynarodowej Konferencji Pracy, aby wszelkie sprawy dotyczące rolnictwa zdjęte były z porządku dziennego obrad, przeciwko czemu jednakże znaczna większość członków konferencji zaprotestowała. Sprawa kompetencji oparła się w ostatniej instancji o Międzynarodowy Najwyższy Trybunał Rozjemczy w Hadze który zdecydował, w r. 1922, że Międzynarodowa Organizacja Pracy może zajmować się wszelkimi kwestjami, dotyczącymi zagadnienia pracy w rolnictwie. Walka

o kompetencję Międzynarodowego Biura Pracy wywołana została w tym wypadku po części skutkiem nieporozumienia. Przypuszczano, że Międzynarodowe Biuro Pracy dąży do takiego samego, a conajmniej bardzo zbliżonego uregulowania czasu pracy w rolnictwie, jakie ustalone zostało w r. 1919 w Waszyngtonie dla przemysłu. Jasnym jest, że gdyby istotnie tak było, to tego rodzaju decyzja Międzynarodowej Organizacji Pracy mogłaby fatalnie odbić się na produkcji rolnej. Tem silniej podkreślić trzeba, że tego rodzaju dążenia w Międzynarodowym Biurze Pracy nie było. Dążono tu jedynie do tego, aby czas pracy robotników zatrudnionych w rolnictwie uchwycony był w ramy, to znaczy aby nie istniał tak częsty stan rzeczy, że sprawa ta zależy jedynie od pracodawcy. Jako najlepszy środek do osiągnięcia tego celu uznano przytem środek stosowany od szeregu lat w Polsce, a mianowicie zbiorowe umowy w rolnictwie. W myśl tego pierwotny projekt zalecenia, opracowany przez Międzynarodowe Biuro Pracy pragnął wprowadzić jedynie zasadę, że rządy poszczególnych państw winny ułatwiać organizacjom pracobiorców i pracodawców zawieranie umów zbiorowych, które regulowałyby czas pracy zgodnie z postulatami miejscowych, indywidualnych warunków produkcji.

Ponieważ w stosunku do tego jednego punktu wniosek rządu francuskiego na III Konferencji Pracy otrzymał ilość głosów wymaganą dla zdjęcia go z porządku dziennego, więc konferencja zajmowała się tylko pozostałymi sprawami rolnymi i uchwaliła w stosunku do nich szereg projektów konwencji i „zaleceń“.

Pierwsze z „zaleceń“ III Międzynarodowej Konferencji Pracy dotyczy środków zapobiegających bezrobociu na roli. Konferencja uznała za słuszne wyliczyć tu środki, które nie mogą wprawdzie równomiernie być stosowane w poszczególnych państwach, lecz które niemniej znakomicie przyczynić się mogą do zwalczania powodów i skutków bezrobocia rolnego. Konferencja zaleca jako środek walki z bezrobociem przede wszystkim intensyfikację gospodarstw rolnych. Poza tem wskazuje ona na doniosłe znaczenie kolonizacji wewnętrznej dla ogółu robotników rolnych, a przemysłu domowego i wszelkiego rodzaju zajęć dodatkowych zwłaszcza dla tych, którzy cierpią z powodu sezonowego bezrobocia. Na wniosek przedstawicieli włoskich konferencja wskazała pozatem na znaczenie wytwórczych robotniczych kooperatyw rolniczych, stworzonych w celu wspólnej pracy na roli, lub też w celu wspólnego zakupu lub dzierżawy gruntów. Wiadomo, że we Włoszech osiągnięto za pomocą tego rodzaju kooperatyw wytwórczych doskonałe rezultaty w walce z bezrobociem na roli.

Drugie zalecenie dotyczy pracy przed i po porodzie pracownic najemnie zatrudnionych w gospodarstwach rolnych. Konferencja zaleca, aby każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy zabezpieczył kobietom zatrudnionym w gospodarstwach rolnych. Konferencja zaleca, aby każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy zabezpieczył kobietom za-

trudnionym w rolnictwie ochronę zblizoną do tej, jaka przewidziana jest w konwencji waszyngtońskiej dla kobiet zatrudnionych w przemyśle i handlu; kobietom ma zatem i w rolnictwie przysługiwać prawo do niestawienia się do pracy przed porodem i po porodzie podczas pewnego, jasno określonego okresu, oraz prawo do zasiłków podczas przymusowego odpoczynku, pokrywanych bądź to z funduszków publicznych bądź też z funduszków uzyskanych na zasadzie systemu ubezpieczeniowego.

Ochroną kobiet zajmuje się również trzecie zalecenie, głoszące, że wszelkie pracownice zatrudnione w gospodarstwach rolnych winny korzystać z dostatecznego spoczynku nocnego, obejmującego conajmniej 9 godzin, o ile możliwości kolejnych.

Formę projektu konwencji otrzymały przepisy ustalające, zasady dla używania dzieci do pracy najmnej w rolnictwie. Projekt ten głosi, że dzieci niżej lat 14 nie mogą być zatrudnione w przedsiębiorstwach rolnych podczas godzin ustanowionych dla spełniania obowiązku szkolnego i że w żadnym razie praca tych dzieci nie powinna wpływać ujemnie na ich zajęcia szkolne. W myśl projektu godziny szkolne mogą być uregulowane w ten sposób, aby dzieci znajdowały czas dla wykonania lżejszych prac w rolnictwie, a zwłaszcza lżejszych prac żniwnych, lecz okres pełnej nauki szkolnej nie może nigdy wynosić mniej, jak 8 miesięcy na rok. Dzieci mogą pracować w rolnictwie w zawodowych szkołach rolniczych, o ile szkoły te poddane są kontroli władz publicznych.

III-a Konferencja Pracy powzięła jeszcze jedną decyzję w sprawie pracy dzieci i nadała jej formę zalecenia; w myśl tego zalecenia praca nocna dzieci poniżej lat 14-u winna być uregulowana w ten sposób, aby korzystać one mogły ze spoczynku nocnego, obejmującego conajmniej 10 godzin kolejnych, a praca nocna młodocianych od lat 14-u do 18-u w ten sposób, aby spoczynek nocny obejmował conajmniej 9 godzin kolejnych.

Dalsze „zalecenie“ pragnie zabezpieczyć robotnikom rolnym takie same warunki korzystania z zawodowego szkolnictwa rolniczego, na jakich korzysta z niego reszta ludności. Ponadto „zalecenie“ to zobowiązuje każdego członka Międzynarodowej Organizacji Pracy do perjodycznego informowania Międzynarodowego Biura Pracy o wszelkich zarządzeniach, mających na celu rozwój zawodowego szkolnictwa rolniczego.

Specjalnie ważne dla stosunków polskich, a zwłaszcza dla robotników rolnych, emigrujących z Polski zagranicę, jest „zalecenie“, dążące do unormowania stosunków mieszkaniowych robotników rolnych. Zalecenie to głosi, że państwa, należące do Międzynarodowej Organizacji Pracy, winny wydać przepisy obowiązujące w tej sprawie po wysłuchaniu opinii zainteresowanych związków zawodowych pracodawców i pracobiorców. Przepisy te dotyczyć winny wszelkich mieszkań dostarczanych robotnikom przez pracodawców bez wzglę-

du na to, czy robotnicy otrzymają mieszkania pojedynczo, rodzinami, czy też grupami. Wszelkie mieszkania robotników rolnych winny być ogrzewalne, o ile warunki klimatyczne nie czynią tego zbytecznym. Mieszkania, przeznaczone dla grup robotników, winny zawierać jedno łóżko dla każdego robotnika, posiadać odpowiednie warunki higieniczne oraz osobne lokale dla robotników obojga płci. Rozmiary mieszkań, przeznaczonych dla rodzin robotniczych, winny być dostosowane do ilości dzieci mieszkających u rodziców. Stajnie, obory i t. p. nie mogą w żadnym razie być przeznaczone jako stałe miejsce spania dla robotników.

Dla robotników rolnych tych państw, w których prawo to jeszcze nie istnieje, duże znaczenie ma projekt konwencji, gwarantujący robotnikom rolnym takie same prawa zrzeszania się, z jakich korzystają robotnicy przemysłowi. W ogromnej większości państw europejskich prawo to zastrzeżone jest konstytucyjnie dla wszystkich obywateli, a zatem i dla robotników rolnych. Tem niemniej istnieje jeszcze kilka państw, stojących na innym stanowisku, i państwa te będą zmuszone do zmiany swej polityki wobec związków zawodowych robotników rolnych, o ile przeprowadzą ratyfikację tego projektu konwencji.

Dwie ostatnie uchwały, powzięte przez III-ą konferencję pracy w sprawie robotników rolnych, dotyczą ubezpieczeń społecznych w rolnictwie. Pierwsza otrzymała formę projektu konwencji i postanawia, że na robotników rolnych mają być rozciągnięte wszelkie ustawy i rozporządzenia, które ubezpieczają pracowników od nieszczęśliwych wypadków przy pracy. Druga uchwała głosi w formie „zalecenia“, że każdy członek Międzynarodowej Organizacji Pracy winien rozciągnąć na robotników rolnych moc obowiązującą wszelkich ustaw i rozporządzeń, ustanawiających ubezpieczenie społeczne przeciwko chorobie, niezdolności do pracy, starości i t. p. i że robotnicy rolni winni korzystać z powyższych ubezpieczeń na tych samych warunkach, jak robotnicy przemysłowi i handlowi.

Na porządku dziennym III Międzynarodowej Konferencji Pracy znajdowało się poza sprawami, dotyczącymi robotników rolnych kilka punktów ważnych dla innych kategorii robotników.

Po długiej dyskusji uchwalono przedewszystkiem projekt konwencji, zakazującej wogóle używania bieli ołowiu przy pracach malarskich na wewnątrz budynków, a pozwalający używać ją przy pracach na zewnątrz budynków tylko w specjalnych wypadkach i na jasno określonych warunkach. Ten sam projekt postanawia, że kobiety oraz młodociani poniżej lat 18 tu w żadnym razie nie będą mogli być zatrudniani w malarstwie przemysłowym, o ile biel ołowiu lub podobne produkty trujące są stosowane.

Projekt konwencji, wprowadzający obowiązek tygodniowego spoczynku w przemyśle, uzupełnia poniekąd konwencję

waszyngtońską o reglamentacji czasu pracy. Projekt ten mówi, że pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach przemysłowych winni korzystać ze spoczynku tygodniowego, obejmującego conajmniej 24 godzin kolejnych. Przerwa w pracy przypadać powinna, o ile możliwości, na niedzielę lub dni w danym kraju lub okolicy tradycyjnie przeznaczone na spoczynek. Wyjątki dopuszczalne być mają tylko dla przedsiębiorstw zatrudniających członków tej samej rodziny oraz dla przedsiębiorstw, w których ciągłość pracy nie może być przerwana ze względu na charakter produkcji.

Analogiczne zasady spoczynku tygodniowego w handlu zawarte są w osobnem zaleceniu, również uchwalonem przez III-ą Konferencję Pracy. Dwa ostatnie projekty konwencji, uchwalone w roku 1921 w Genewie, uzupełniają poniekąd dzieła Konferencji Genueskiej, gdyż poświęcone są sprawom pracy w żeglarstwie. Pierwszy z tych dwóch projektów wprowadza zakaz używania młodocianych niżej lat 18-u na statkach w charakterze palaczy i maszynistów,— druga — obowiązek poddania periodycznej rewizji lekarskiej dzieci i młodocianych, zatrudnionych na statkach. Rewizje tego rodzaju winny odbywać się conajmniej raz na rok i młodociani, uznani za niezdatnych do pracy na statkach, nie powinni być nadal do tej służby dopuszczani.

IV-a Międzynarodowa Konferencja Pracy.

Czwarta Międzynarodowa Konferencja Pracy odbyła się w jesieni 1922 r. w Genewie. Konferencja ta nie dążyła do uchwalenia nowych projektów konwencji lub zaleceń, lecz miała na celu uregulowanie działalności Międzynarodowej Organizacji Pracy przez załatwienie szeregu spraw administracyjnych, z których na pierwszym miejscu wymienić trzeba rekonstrukcję Rady Administracyjnej. Cel powyższy został w zupełności osiągnięty. Wśród spraw załatwionych przez IV Konferencję Pracy specjalnie wymienić trzeba uchwalenie „zalecenia“ wymagającego od członków Międzynarodowej Organizacji Pracy periodycznego przesyłania do Międzynarodowego Biura Pracy wszelkich wiadomości, dotyczących emigracji. Wiadomości te mają być przesyłane conajmniej co trzy miesiące i zawierać w szczególności dane statystyczne o liczbie emigrujących i imigrujących—z uwzględnieniem ich poddaństwa, płci, wieku, religji i t. p.

Uchwalanie przez Międzynarodowe Konferencje Pracy projektów konwencji i zaleceń tylko wówczas doprowadzić może do należytych rezultatów, jeżeli poszczególne państwa, należące do Międzynarodowej Organizacji Pracy, istotnie decyzyjom tym się poddadzą, to znaczy — z jednej strony przeprowadzą ratyfikację konwencji (przez co zobowiążą się do wypełnienia ich na przeciąg 10-ciu lat) a z drugiej strony zadośćuczynią postulatowi, wyrażonemu w zaleceniach.

O ile owoce działalności pierwszych Międzynarodowych Konferencji Pracy są nader bogate pod względem ilości uchwalonych projektów konwencji i zaleceń oraz pod względem różnorodności tematów, które są tam traktowane, o tyle poszczególni członkowie Międzynarodowej Organizacji Pracy wywiązali się dotychczas w sposób zupełnie niewystarczający z obowiązków nałożonych na nich przez statut Organizacji, a zwłaszcza z obowiązku przedkładania projektów konwencji izbom ustawodawczym do ratyfikacji. Projekt konwencji waszyngtońskiej, dotyczący reglamentacji czasu pracy w przemyśle ratyfikowany został w ostatecznej formie jedynie przez 5 państw, mianowicie przez Bułgarię, Grecję, Indje, Rumunię i Czechosłowację. W 9 iu państwach, wśród których znajduje się Polska, przedłożono odpowiednie ustawy do ratyfikacji, lecz izby ustawodawcze nie wypowiedziały się jeszcze ostatecznie. Pozostałe państwa nie uczyniły jeszcze w stosunku do tego projektu zadość obowiązkowi, który na nich spoczywa. Charakterystycznym jest przytem, że ilość państw, które faktycznie stosują się do zasad konwencji waszyngtońskiej, to znaczy, które wprowadziły u siebie 8-io godzinny dzień i 48-io godzinny tydzień pracy jest znacznie większa. Państwa te obowiązują się jednakże w znacznej części ratyfikacji ze względu na międzynarodową konkurencję, gdyż boją się znaleźć w razie ratyfikacji w gorszych warunkach produkcji, niż te państwa, które do konwencji nie przystępują. Motyw ten wysunęła między innymi i Komisja Pracy Polskiego Sejmu Ustawodawczego, gdy postanowiła odłożyć dyskusję nad odnośnym projektem ustawy przedłożonej przez rząd, aby przekonać się jak postąpią państwa ościenne.

Konwencja Waszyngtońska, dotycząca bezrobocia, ratyfikowana została przez 13 państw; konwencja, dotycząca pracy kobiet przed i po połogu — przez 4 państwa; konwencja, dotycząca pracy nocnej kobiet — przez 11 państw; konwencja, ustalająca granice wieku dla dopuszczenia dzieci do pracy w przemyśle przez 7 państw, a projekt konwencji, dotyczący pracy nocnej dzieci — przez 8 państw.

Stan ratyfikacji konwencji przyjętych przez II-ą Międzynarodową Konferencję Pracy nie przedstawia się lepiej. Trzy państwa ratyfikowały konwencję ustanawiającą minimalną granicę wieku dla pracy na statkach, a cztery konwencję, dotyczącą pośrednictwa pracy dla marynarzy. Projekt konwencji w sprawie odszkodowania marynarzy w razie rozbicia się statku nigdzie jeszcze nie został ratyfikowany.

Projekty konwencji, przyjęte na III-iej Międzynarodowej Konferencji Pracy, a dotyczące robotników rolnych ratyfikowane zostały jedynie przez Estonję; Indje i Estonia zaratyfikowały pozatem projekta konwencji o minimalnym wieku dla palaczy okrętowych oraz o obowiązkowym badaniu zatrudnionych na statkach.

Skrócony tytuł konwencji	Państwa, które ratyfikowały konwencje	Państwa, w których rządy przedłożyły odpowiednie ustawy do ratyfikacji izbom ustawodawczym
I MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PRACY.		
1. Godziny pracy	Bułgaria, Czechosłowacja, Grecja, Indje, Rumunja	Argentyna, Austria, Brazylja, Chili, Francja, Hiszpanja, Holandja, Niemcy, Polska
2. Bezrobocie	Anglja, Bułgaria, Danja, Estonia, Finlandja, Grecja, Indje, Japonja, Norwegja, Rumunja, Szwajcarja, Szwecja, Włochy.	Argentyna, Austria, Brazylja, Czechosłowacja, Hiszpanja, Holandja, Niemcy, Polska
3. Ochrona kobiet przed i po porodzie	Bułgaria, Grecja, Rumunja, Włochy.	Argentyna, Brazylja, Chili, Czechosłowacja, Francja, Hiszpanja*, Holandja, Polska.
4. Praca nocna kobiet	Afryka Południowa, Anglja, Bułgaria, Czechosłowacja, Estonia, Grecja, Holandja, Indje, Rumunja, Szwajcarja, Włochy.	Argentyna, Austria, Brazylja, Chili, Francja, Hiszpanja, Niemcy.
5. Minimalna granica wieku dla pracy dzieci w przemyśle	Austria, Bułgaria, Czechosłowacja, Estonia, Grecja, Rumunja, Szwajcarja.	Argentyna, Brazylja, Chili, Danja*, Finlandja*, Francja, Hiszpanja, Holandja*, Niemcy, Polska.
6. Praca nocna dzieci	Austria, Bułgaria, Estonia, Grecja, Indje, Rumunja, Szwajcarja, Włochy.	Argentyna, Austria, Brazylja, Chili, Czechosłowacja, Danja*, Finlandja*, Francja, Hiszpanja, Holandja*, Niemcy, Polska.
II MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PRACY.		
1. Minimalna granica wieku dla pracy dzieci na statkach	Anglja, Rumunja, Szwecja.	Belgja, Bułgaria*, Chili, Danja, Estonia, Finlandja*, Hiszpanja, Holandja, Indje* (z zastrzeżeniami), Niemcy, Polska, Włochy.
2. Odszkodowanie w razie rozbicia się statku.	— — —	Belgja, Bułgaria*, Chili, Danja, Estonia, Hiszpanja, Holandja, Niemcy, Polska, Włochy.
3. Pośrednictwo pracy marynarzy	Finlandja, Japonja, Norwegja, Szwecja	Belgja, Bułgaria*, Chili, Danja, Estonia, Hiszpanja, Holandja, Niemcy, Polska, Włochy.

Skrócony tytuł konwencji	Państwa, które ratyfikowały konwencje	Państwa, w których rządy przedłożyły odpowiednie ustawy do ratyfikacji izbom ustawodawczym.
III MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA PRACY.		
1. Granica wieku dla pracy dzieci w rolnictwie.	Estonja	Chili, Łotwa.
2. Prawo koalicji robotników rolnych.	Estonja	Chili, Finlandja*, Łotwa.
3. Odszkodowanie w razie nieszczęśliwego wypadku przy pracy	Estonja	Chili, Danja.
4. Zakaz używania bieli ołowiu w malarstwie	Estonja	Chili, Grecja*, Łotwa
5. Spoczynek tygodniowy w przemyśle	— —	Chili, Finlandja*, Grecja*, Łotwa
6. Minimalny wiek dla palaczy	Estonja, Indje	Chili, Łotwa.
7. Badania lekarskie dla dzieci, zatrudnionych na statkach	Estonja, Indje.	Chili, Łotwa.

UWAGA: W państwach oznaczonych* parlamenty dały już swoje zezwolenie na przeprowadzenie ratyfikacji.

Z poniższej tablicy wynika dokładnie stan ratyfikacji projektów konwencji, przyjętych przez trzy pierwsze Międzynarodowe Konferencje Pracy, tak jak on przedstawiał się w poszczególnych państwach na początku r. 1923.

W stosunku do wprowadzenia w życie „zaleceń“ poszczególne państwa zachowały taką samą rezerwę, jaka zaznacza się przy ratyfikacji projektów Konwencji. Dotychczas następujące państwa uczyniły z zaleceń pierwszej Międzynarodowej Konferencji Prasy przedmiot ustaw lub rozporządzeń Krajowych:

1) Niemcy, Belgja, Danja, Hiszpanja, Francja, Włochy, Norwegja Polska, Szwecja i Czechosłowacja dostosowały swe ustawodawstwo częściowo lub zupełnie do postulatów zalecenia o bezrobociu.

2) Argentyna, Austrja, Belgja, Danja, Francja, Włochy, Luksemburg, Holandja, Polska i Czechosłowacja uczyniły załość „zaleceniu“ uchwalonemu w przedmiocie wzajemności w traktowaniu robotników zagranicznych.

3) Indje i Holandja dostosowały się do przepisów zaleconych w sprawie walki z węglikiem, a

4) Niemcy, Anglja, Indje, Holandja, Polska i Szwajcarja do przepisów zalecenia zmierzającego do bronienia kobiet i dzieci przed zatruciem cynkiem i ołowiem.

5) Publiczna służba higieny stworzona została w myśl odnośnego zalecenia w Austrji i Polsce, a wreszcie

6) Australja, Austrja, Belgja, Finlandja, Indje, Japonja, Polska, Rumunja, Szwecja, Czechosłowacja i Wolne Miasto Gdańsk przystąpiły do Międzynarodowej Konferencji Berneńskiej z r. 1906, zabraniającej używania białego fosforu w przemyśle zapałkowym.

Zalecenia Konferencji Genueńskiej z r. 1920 i Genewskiej z r. 1921 dyskutowane są w szeregu państw. Dotychczas uchwalono w Szwecji ustawę o zawodowym statucie pracy dla marynarzy, a w Niemczech wprowadzono ubezpieczenie od bezrobocia dla marynarzy. Danja wprowadziła obowiązkowy spoczynek tygodniowy w przedsiębiorstwach handlowych zgodnie z odnośnem zaleceniem III Międzynarodowej Konferencji Pracy.

Uwagi końcowe.

Międzynarodowa Organizacja Pracy spogląda w chwili obecnej na przeszło 3 lata działalności. W okresie tym zdołano znacznie rozwinąć międzynarodowe ustawodawstwo społeczne, i organizacja wykazała swą żywotność i zdolność do pełnienia tej roli, która jej przeznaczona została w Traktacie Wersalskim. Tem niemniej praktyczne rezultaty jej pracy, to jest przede wszystkim stan ratyfikacji konwencji pozostał w poszczególnych państwach w tyle za nadziejami, które pokładali w Międzynarodowej Organizacji Pracy twórcy Traktatu Wersalskiego w chwili, gdy podpisy ich rozpocząć miały okres nowego, lepszego współżycia narodów.

Czy winy rozczarowania tego szukać trzeba po stronie Międzynarodowej Organizacji Pracy?

Być może, że przy tworzeniu i rozbudowie instytucji tej miary popełniono błędy, a nawet przypuszczać należy że i w chwili obecnej ewolucja jej nie jest jeszcze zakończoną, lecz niemniej nie tu należy szukać istotnych przyczyn tego,

że znaczna część decyzji, powziętych przez Międzynarodowe Konferencje Pracy, decyzji nad którymi wspólnie radzili przedstawiciele rządów, pracodawców i pracobiorców, dotychczas nie została jeszcze zrealizowaną.

Głównej przyczyny tego stanu rzeczy szukać trzeba przede wszystkim w tym fakcie, że opinia publiczna poszczególnych państw nie jest jeszcze przyzwyczajoną do myślenia kategorjami międzynarodowemi, i oporną jest wobec każdej idei, dążącej do wytworzenia i uregulowania życia międzynarodowego. Zbyt długo nauczono się traktować jako zamach na suwerenność państwa wszelkie próby międzynarodowej reglamentacji stosunków politycznych i społecznych, aby ten system traktowania tych spraw mógł uleść natychmiastowej zmianie. Pod tym względem okres powojenny potęgował jeszcze trudności związane z powstaniem Ligi Narodów i Międzynarodowej Organizacji Pracy, gdyż nigdy jeszcze w historii świata nie nagromadziło się tyle uczucia wzajemnej nienawiści pomiędzy narodami, — nigdy poczucie krzywd wzajemnie sobie wyrządzonych nie było tak żywe, jak właśnie w epoce zakończającej najstraszliwszą ze wszystkich wojen. Tem niemniej sam fakt, że traktat pokojowy powołuje do życia Ligę Narodów i Międzynarodową Organizację Pracy, świadczy dobitnie o tem, że w przekonaniach ludzkości nastąpił zwrot i że odczuto wreszcie potrzebę innego normowania spraw politycznych i społecznych jak przez wojny i rewolucje.

Jeżeli w poszczególnych państwach i społeczeństwach wiara w możliwość pokojowego i ewolucyjnego rozwiązywania kwestji politycznych i społecznych będzie się rozwijać, to rozwój Ligi Narodów i Międzynarodowej Organizacji Pracy jest zapewniony, — w przeciwnym razie pozostaną może instytucje biurokratyczne świetnie zorganizowane i sprawnie działające, ale instytucje te nie pchną ludzkości naprzód i nie zachowają od katastrof takich jak ta, która teoretycznie zakończona w Wersalu — dotychczas ciąży na ludzkości w formie zupełnego rozbicia normalnego życia gospodarczego, wyrażającego się w stopniowym zaniku majątku narodowego w państwach o niskiej walucie, a w bezrobociu w pozostałych.

Jeżeli zatem Liga Narodów i Międzynarodowa Organizacja Pracy mają wypełnić dzieło postępu, dla którego powołane zostały do życia, muszą one znaleźć silne oparcie w opinji publicznej każdego państwa. Demokratyczny ustrój niemal wszystkich państw jest dzisiaj dosyć silny, aby decyzje przyjęte na terenie międzynarodowym znalazły swą realizację na terenie narodowym, o ile nie są istotnie przeciwne interesom danego państwa. O ogromnej większości decyzji powziętych przez trzy pierwsze Międzynarodowe Konferencje Pracy stwierdzić można z całą pewnością, że zgodne są one z interesami poszczególnych państw i dlatego słuszność miał Albert Thomas, dyrektor Międzynarodowego Biura Pracy, gdy zakończył raport swój przedłożony w roku 1922 IV-ej Międzynarodowej Konferencji następującemi słowami:

„Sukces Międzynarodowej Organizacji Pracy zależy przede wszystkim od stopnia wiary w możliwość realizacji tych postulatów ludzkości i słuszności, które wpisane zostały do Traktatu Wersalskiego przez przedstawicieli wszystkich krajów i wszystkich warstw społecznych. Zależy on zatem od stopnia wiary jednostki w sprawiedliwość ogólną“.

Ważniejsze źródła w języku polskim.

1. Brailsford Henryk Noel. Liga Narodów. Warszawa 1920. str. 247. Wende.
2. Halecki Oskar Prof. Dr. Liga Narodów. Poznań. 1920. str. 196. Księgarnia Świętego Wojciecha.
3. Halban Leon. Dr. Międzynarodowa Organizacja Pracy w postanowieniach Traktatu Wersalskiego. Czasopismo prawniczo-ekonomiczne. Rocznik 18. Kraków 1920. Nn. 9—12 str. 166—185.
4. Jastrzębowski Mieczysław. Międzynarodowa Konferencja Pracy. Sprawozdanie z I sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, odbytej w Waszyngtonie od dn. 29/X do dn. 29/X. 1919 opracowane przez Mieczysława Jastrzębowskiego, rzeczoznawcę polskiej delegacji pracodawców, kierownika Wydziału Pracy Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów. Odbitka z Przeglądu Dyplomatycznego. str. 35.
5. Makowski Juljan. Prawo Międzynarodowe. Wyd. 2 uzupełnione. Warszawa 1922. str. 698. Hoesick. Rozdział dodatkowy.
6. Rostworowski Michał Prof. Dr. Liga Narodów. Kraków. 1920. str. 40.
7. Sokal Franciszek. Inż. Główny, Inspektor Pracy. Komisja Pracy Konferencji Pokojowej w Paryżu 1919 Sprawozdanie delegata Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. Warszawa 1920. Nakładem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej. str. 99.

TREŚĆ.

	<i>str.</i>
Historja międzynarodowego ustawodawstwa społecznego przed i w czasie wojny światowej	3
Struktura prawna i skład Międzynarodowej Organizacji Pracy	5
Organizacja i działalność Międzynarodowego Biura Pracy	10
Dotychczasowa działalność Międzynarodowych Konferencji Pracy	14
I Międzynarodowa Konferencja Pracy	16
II Międzynarodowa Konferencja Pracy	20
III Międzynarodowa Konferencja Pracy	21
IV Międzynarodowa Konferencja Pracy	25
Wzagi Końcowe	29
Ważniejsze źródła w języku polskim	31
Treść	32